

**НЕКАТОРЫЯ АСПЕКТЫ ПРАВАВОГА РЕГУЛЯВАННЯ
ПРЫРОДАКАРЫСТАННЯ Ё СІСТЭМЕ
ЗАКАНАДАЎСТВА ВКЛ У 16-17 стст**

Сэнс тэрміну экалогія як “рацыянальнага прыродакарыстання”, як праблемы – з’ява гістарычная. У дакласавым грамадстве яно забяспечвалася існаваннем сістэмы табу і сістэмы аб’ектаў пакланення, а ў сярэднявечнай дзяржаве базавалася на прыватнай ўласнасці на зямлю і маёмасць, замацаваную ў дзяржаўным заканадаўстве, а таксама на заканадаўчай базе сістэмы пакарання за парушэнне закона. Гэта замацавана ў Статуце ВКЛ 1588 г. (раздзел 10 утрымлівае 8 артыкулаў, якія датычацца лясоў, звяроў і птушак, а таксама так звананага “пабочнага лесакарыстання”). У Статуце існавала градацыя штрафаў за вырубку розных парод дрэваў у чужых уладаннях, памер якога залежаў і ад іх прызначэння ў гаспадарцы. Аналіз матэрыялаў копных судаў 16-17 стст. паказвае, што штраф быў “до десети копъ грошей”(гэта – цана 1 валокі(21,36 га)зямлі)! Закон прапаноўваў разглядаць розныя сітуацыі з пажарамі: самазагаранне ці свядомае падпальванне, за што прызначаліся розныя віды пакаранняў.

З усіх відаў пабочнага лесакарыстання самым каштоўным было бортніцтва. Па артыкулу 13 “Устава дрэву бортному” прадугледжвалася пакаранне і за тое, што хто-небудзь бортнае дрэва «зжогъ, або знамена вырубал», а таксама за свядомае пашкоджанне яго іншым спосабам. У тастамантах і інвентарах уладанняў правы ўласнасці на бортныя дрэвы прапісваліся асобна, як на найкаштоўнейшую маёмасць. Як бачна з матэрыялаў копных судаў 16-18 стст., завядзіранне мёда з борцяў, акрамя штрафаў, было і каранне “на горла”. Штраф за “выбранне” пчол ці псаванне бортнага дрэва ў разы перавышаў штраф за забітага зубра. Прычына ў тым, што пчолы давалі дзяржаве яшчэ і “стратэгічны прадукт” – воск: ён актыўна экспартаваўся, што прыносіла мытны падатак у казну, а таксама скупаўся для манетнага двара, і “скарб” выменьваў яго на замежную манету для яе наступнай перачаканкі. Таму ўласнікі бераглі і патэнцыйна бортныя дрэвы – найперш дубы і сосны. Статут прадугледжваў штраф і шасцітыднёвае зняволенне за паляванне ў чужых лясах: найбольшы – за “сарьну” і “куну” (да капы грошай), найменшы – за вепра або свинью (рубль грошей). Клапаціліся таксама пра захаванне тэрыторыі пражывання жывёл (прыкладам, баброў). Ахоўваліся рыбы (каб яе не лавілі ў

чужых вадаёмах) і птушкі (прадугледжвалася пакаранне за пабранне яек ці разбурэнне гнёзд лебедзя ці сокала).

Такім чынам, прававое рэгуляванне прыродакарыстання ў 16-17 стст., скіраванае на ахову дзяржаўнай і прыватнай маёмасці, аб'ектыўна выконвала прыродаахоўныя функцыі. Доказам таго, што закон “працаваў” на карысць ашчаднага прыродакарыстання, з'яўляюцца матэрыялы копных судоў 16-18 стст. Грамада (“капа”) пільна сачыла за прыватнай маёмасцю, і пры выбары меры пакарання за парушэнні карысталася як звычайным правам (улічвалася шчырае раскаянне вінаватага), так і заканадаўчымі дакументамі. Грамадская думка была дадатковым стрымліваючым фактарам для парушальнікаў законаў, як і рэальнасць трапіць на суд капы ў выпадку правіны.

УДК 616.002.951:636.082.14(476)

В. М. Каплич, проф., д-р биол. наук;
О. В. Бахур, доц., канд. биол. наук;
А. А. Моложавский, доц., канд. биол. наук
(БГТУ, г. Минск)

ПАЗАРИТОЦЕНОЗЫ БЛАГОРОДНОГО ОЛЕНЯ В ЮЖНОЙ ЛЕСОРАСТИТЕЛЬНОЙ ПОДЗОНЕ БЕЛАРУСИ

В результате проведенных исследований выявлена зараженность благородного оленя 8-ю видами гельминтов, относящихся к 2-м классам (Trematoda, Nematoda). Наиболее богато в видовом отношении в гельминтоценозе представлен класс нематод – 7 видами, а класс трематод – 1 видом.

Наиболее широко распространенными гельминтозами у благородного оленя являются мезистодцирроз и стронгилоидоз, зараженность возбудителем которых достигает 77,2% и 68,4% соответственно. Из других гельминтозов высока экстенсивность трихоцефалезной и диктиокаулезной инвазий – 36,8% и 22,4% соответственно. Реже встречались нематоды (ЭИ 3,5%, ИИ 1-3 экз.) и парафасциолопсисы (ИЭ 8,7%, ИИ 1-2 экз.). В исследуемой подзоне у благородного оленя доминируют желудочно-кишечные гельминты. Экстенсивность инвазии благородного оленя в охотугодьях при вольерном содержании составляет от 13,4% до 79,3%, при свободном обитании – от 2,0% до 37%.

На основании исследований 8 добытых благородных оленей из 8 биотопов установлено, что в данном регионе у благородного оленя доминируют желудочно-кишечные гельминты. Доминировали в исследуемых биотопах *Trichocephalus skrjabinis* и *Mecistocirus digitatus*.